

Stanisław PODOBIŃSKI

**Szczepan Zachariasz Jabłoński, *Jasna Góra w początkach II Rzeczypospolitej*, Częstochowa 1999, ss. 234 + 2 nlb.
Wydawnictwo WSJoiE EDUCATOR. Nakład nie określony.**

Praca o. prof. Jabłońskiego, paulina (OSPP), obejmuje wykaz skrótów (s. 6), *Wstęp* (s. 7 – 11) oraz część zasadniczą, złożoną z pięciu rozdziałów: *Miejsce w Kościele* (I, s. 13 – 42), *W drodze do niepodległości – wojna światowa* (II, s. 43 – 68), *Zmagania o granice* (III, s. 69 – 104), *Budowanie państwa* (IV, s. 105 – 120), *Integracja społeczeństwa* (V, s. 121 – 150) i *Zakończenie* — treściwe, lapidarne (s. 151 – 154). Pracę zamyka niezwykle bogaty materiałowo *Aneks*, obejmujący odezwy – modlitwy i tabele, dotyczące Śląska (Jasna Góra, a Śląsk, pisownia oryginału — S.P.); Modlitwa o pomyślność plebiscytu (z 13 III 1921) oraz Akt poświęcenia miasta Krakowa Matce Bożej i Uchwała Zjazdu Kobiet w Częstochowie (na Jasnej Górze 6 maja 1921).

Tabele — zestawione akrybicznie, na podstawie danych archiwalnych zakonnych i opracowań naukowych — obejmują ruch pątniczy na Jasną Górę, z poszczególnych zaborów i już po odzyskaniu niepodległości w latach 1914 – 1921. Tabele te dostarczają też arcyciekawych informacji dotyczących paulinów konwentu jasnogórskiego w latach 1914 – 1921.

Książkę kończy precyzyjna *Bibliografia*, obejmująca źródła archiwalne czerpane z Archiwum Ojców Paulinów na Jasnej Górze, sygnowane w pracy (AJG) oraz czerpane z Archiwum Ojców Paulinów w Krakowie na Skałce (ASK), z Muzeum Archidiecezjalnego w Poznaniu (ArPz), z Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN), z Archiwum Państwowego w Częstochowie (APCz), w Katowicach (APKat), w Kielcach (APK), z Archiwum Diecezjalnego we Włocławku (AWG), z Archiwum Miasta Krakowa (AMK), z Archiwum Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości w Instytucie Sztuki PAN, z Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego w Petersburgu (CPAH) i z czasopism, o których dziś wiedzą głównie historycy prasy, m.in. z „Hasła”, „Kaliskiej Gazety Porannej”, „Nowej Reformy” i innych (w całej pracy czasopisma nie są opatrywane cudzysłowami, co jest winą oczywistą wydawcy tej pracy).

W dziale *Bibliografii* część drugą stanowią *Opracowania* — należy podkreślić skrupulatne ich zestawienie, obiektywizm w ich przywoływaniu i nadanie im właściwej nazwy, Autor bowiem jako rzetelny badacz międzywojnia przywołuje prace najwartościowsze — miło tu spotkać wiele odnośnych, solidnych prac, opublikowanych przez Wydawnictwo WSP w Częstochowie.

Dzieło o. profesora Jabłońskiego zamykają w zupełności: *Indeks osób* — obszerny, szkoda jednak, że nazwiska nie mają rozwiniętych imion, bo o pomyłkę nietrudno — streszczenia w angielskim, w przekładzie Agnieszki Jeż, i w niemieckim — w przekładzie autorstwa nie określonego.

Książka jest zobiektywizowanym zestawieniem faktów — wydarzeń i udokumentowanych działań, których Jasna Góra, głównie w latach 1914 – 1918, była obszarem — przestrzenią odzyskiwania niepodległości, oraz w latach 1918 – 1921, gdy stawała się miejscem jej utrwalania i zagospodarowywania.

Autor przydaje szczególną rangę wielu faktom wówczas zaistniałym, których konsekwencje miały być widoczne później, m.in. poparciu przez mgrs. Achillesa Ratti'ego działań Jasnej Góry, będącego wizytatorem Stolicy Apostolskiej, później nuncjuszem.

Praca o Jabłońskiego dokumentuje też dojrzałą postawę paulinów udzielających poparcia dążeniom Ślązaków ze Śląska Górnego i Cieszyńskiego w ich zmaganiach o powrót do Macierzy, uobecnionych w „Odezwie paulinów”, skierowanej przez jasnogórski konwent do Górnoślązaków na krótko przed plebiscytem.

Recenzowany tom mówi też w sposób udokumentowany o staraniach Jasnej Góry i dla niepodległości Polski, czynionych wobec zagrożonej suwerenności nowo ocalałego bytu narodowego w roku 1920, generalnie zaś mówi o roli, funkcji i randze Jasnej Góry — jako Sanktuarium Narodowego — w perspektywie i ówczesnej, i późniejszej, aż do naszej współczesności. Można ekstrapolować te wnikliwe rozważania i na perspektywę przyszłości z dzisiejszego punktu widzenia.

Omawiane tu studium stanowi kompendium merytorycznie doskonałe, ujęte dobrą polszczyzną w sposób wysoce zintelektualizowany, obiektywnie, rzeczowo, bez egzaltacji, z miarodajnym trzymaniem się źródeł, co dla dziejopisa winno być — i tu jest — święte.

Mankamentem pracy są uchybienia i usterki edytorskie, za co już jednak winy nie ponosi Autor — mylenie nazwisk J. Łączewski (s. 212) i J. Łączewski (s. 216) — chodzi oczywiście o grażyńskologa Jasta Łączewskiego; nieopatrywanie wszystkich czasopism cudzysłowami, a pozycji w Bibliografii kropkami (m.in. s. 216 Kumor B. ...), używanie kursywy w sposób niewłaściwy i niekonsekwentny (m.in. w *Zakończeniu*) i inne.

Wszystkie jednakże te małe redakcyjne niedopracowania nie obniżają w sposób zasadniczy wartości tej cennej pracy, która wymagała — co się odczuwa w jej lekturze — żmudnych, pełnych akrybii, kwerend, poszukiwań, wyjazdów i głębokich przemyśleń, stąd książka ta stanowi fundamentalne ogniwo — w wiedzy regionalnej i ogólnopolskiej — na temat i roli zakonów w budowaniu świadomości narodu polskiego, mentalności oraz zachowań społeczeństwa polskiego w początkach dwudziestowiecznego międzywojnia.